

- 1928–1929 ilustroval nejrozsáhlejší Raisovo dílo, román *O ztraceném ševci*
- 1928–1931 ilustroval pro Ottovo nakladatelství Jiráskovo *Bratrstvo*
- 1932 přesídlil z Loštic na Rusavu pod Hostýnem, kde mu tesaři ze Vsetína postavili dřevěnou vilu, ovlivněnou valašskou lidovou architekturou
- 1933 Romuald Promberger vydal *Pana učitele* Boženy Němcové s Kašparovými akvarely a kresbami
- 1934 navštívil Chodsko, kde studoval prostředí Baarovy *Paní komisárky*; pořídil tam přes sto kreseb a akvarelů, které vydalo roku 1935 nakladatelství Novina s Baarovým textem pod názvem *Na Chodsku od jara do zimy*; na zpáteční cestě zemřel náhle dne 29. 6. 1934
- 1935 v Prombergrově nakladatelství v Olomouci vyšla posmrtná monografie Františka Táborského *Adolf Kašpar, ilustrátor, malíř, grafik*

Když Adolf Kašpar vystavil na konci školního roku 1901–1902 na výstavě pražské akademie, ještě jako žák šestého semestru, své první ilustrace k Babičce Boženy Němcové, objevil se hned druhého dne na cedulce s autorovým jménem přípisek: „*Lituji, že Bož. Němcová neuvidí tyto perly. Myslbek*“. Pochvala byla jistě povzbuzením čtyřiaadvacetiletému studentovi k další práci, jejímž výsledkem bylo v roce 1903 vydání Babičky s jeho ilustracemi. I když v průběhu let vzniklo a stále vzniká nesčetně dalších ilustrovaných vydání, pro většinu z nás se spojily všechny výjevy, známé postavy i krajina s Kašparovými obrázky. Jako J. V. Hellich vštípil mnoha generacím podobu Boženy Němcové, tak Kašpar vtiskl do našich představ podobu ratibořické krajiny a jejích obyvatel.

Kašpar ukázal ve svých ilustracích, jak je možné sžít se s dobovým ovzduším knihy, s jejím etnografickým i geografickým prostředím. Neobvyklé bylo už to, že se neváhal seznámit s dějištěm románu přímo na místě. Byl jedním z prvních malířů-illustrátorů, který vycházel z konkrétního poznání místa děje. To nebylo do té doby obvyklé, natož samozřejmé. Ratibořice a celé okolí navštívil celkem třikrát, cestou za konkrétními detaily i celkovými záběry, za poezií příběhu. V jeho skicářích se najdou desítky kreseb, někdy kolorovaných, někdy si barvy pouze poznamenává. Ale nejen to. V pozůstalosti uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví už léta leží nepovšimnuty stovky Kašparových fotografií. Dosud se všichni domnívali, že k oživení vzpomínek na malovanou krajinu používal Kašpar pouze své náčrtníky. Dokumentární část výstavy ukazuje, jak

už od počátku tvorby mu byl platným a ceněným pomocníkem fotoaparát.

Jeho živý zájem o každou maličkost, jeho neukojitelná touha poznat každý sebemenší detail týkající se Babičky, vedly jej stále k novým studiím. Počínal si při tom s důkladností téměř vědeckou. Vycházel z realistického názoru, učinil si od počátku pravidlem seznámit se co nejdůvěrněji jak s literárním dílem samým, tak s celou dobou děje a s jeho prostředím do posledních podrobností. Záleželo mu především na věrném zachycení obrysů, na správných poměrech a na zevrubné orientaci topografické. Kašpar se v Babičce jeví jako citlivý krajinář pozorný k celkovému rázu kraje. Prostředí mu není jenom nutným doplňkem jednajících osob, hraje někdy stejnou úlohu, někdy dokonce nadřazenou. Pomocí fotografie věrně zobrazil okolí Starého bělidla a také okolí mlýna, zámku a všech těch míst, o kterých je v knížce řeč. Některé fotografie se patrně nedochovaly, některé nejsou technicky tak kvalitní, abychom dokázali určit místa, která autor zachytil. Ale i vystavené fotografie ukazují, jak ve svých ilustracích zachytil kraj tak, jak tehdy – před více než sto lety – vypadal.

Adolf Kašpar fotografoval patrně již od studentských let. Jako upomínkový osobní dokument fotografoval při svých studijních cestách do ciziny, svou rodinu a přátele. Od počátku začal fotografii využívat jako skici pro malířskou práci. Kašpar se ovšem nikdy nepovažoval za fotografa, fotografii chápal jako předlohu, praktický účelový materiál, a patrně proto nevěnoval dostatečnou péči konečnému zpracování pozitivů a úschově negativů. Přesto jsou některé fotografie osobitými díly.

Svým výběrem archiválií a fotografií z pozůstalosti jsme nechťeli a ani nemohli zmapovat celý život a tvorbu Adolfa Kašpara. Soustředili jsme se zejména na období, kdy tvořil Babičku, na fotografie k ilustracím italského, dnes téměř zapomenutého, vydání Babičky (1925) a ke sborníku Němcová Božena 1820–1862 vydaném k 50. výročí úmrtí.

S tvorbou Boženy Němcové se v průběhu života setkal několikrát. Mohli bychom říci, že s jejím dílem začal i uzavřel symbolický kruh své tvůrčí činnosti. Zveřejněním ilustrací k Babičce se ještě jako student akademie stal známým ilustrátorem, a když šel Chodskem po stopách Baarovy Paní komisárky, náhle nečekaně umírá.

Připravili: Mgr. Yveta Dörfllová – Památník národního písemnictví Praha, Mgr. Jana Matěnová – Textilní muzeum TIBA, a Mgr. Milan Horký – Muzeum Boženy Němcové v České Skalici

A D O L F K A Š P A R

ilustrátor Babičky

MUZEUM BOŽENY NĚMCOVÉ
TEXTILNÍ MUZEUM TIBA
PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ

VÝSTAVNÍ SÍŇ ČESKOSKALICKÝCH MUZEÍ
Česká Skalice 17. 7. – 11. 9. 2005

Adolf Kašpar, ilustrátor Babičky

Adolf Kašpar se narodil v roce 1877 jako třetí syn z druhého manželství Jana Kašpara, obchodníka se smíšeným zbožím v Bludově na Šumpersku. Jeden z bratrů, jejichž křestní jména začínala vždy na A, záhy zemřel. Po přestěhování rodiny do Olomouce, ještě před maturitou, zemřela matka, krátce nato otec. Na studia Adolfovi, jehož ne-výtvarné školní výsledky nebyly valné, přispíval nejstarší bratr a činil se i sám student.

Sám autodidakt dával hodiny kreslení v českých olomouckých rodinách, přírodovědci Františku Polívkovi kreslil studie květin do Květeny zemí Koruny české. Polívka jej pak doporučil místnímu knihkupci a nakladateli Romualdu Prombergerovi, který hledal ilustrátora pro svůj projekt českých kalendářů. Promberger pak sehrál zásadní úlohu v Kašparově životě.

Vydal Kašparovy ilustrace k Paní Twardowské, přimluvil se za něj ve školské administrativě ve věci složení maturity a seznámil jej s akademickým malířem Hanušem Schwaigerem, s nímž nadaného kreslíře doporučili na pražskou Akademii, zajistili mu byt u Prombergerovy sestry, budoucí Kašparovy tchýně.

Pražské prostředí bylo pro Kašpara stejně lákavé jako stará Olomouc. Častěji než v Akademii pobýval ve starých čtvrtích, kde pozoroval zanikající svět uliček a postav. Stále také pracoval pro Prombergera, ale Schwaiger ho již v roce 1901 – jako studenta prvního ročníku – doporučil Janu Vilémovi, vedoucí osobnosti nově vzniklého podniku České grafické společnosti Unie, která měla za cíl vydat ve výpravné verzi Babičku Boženy Němcové. Není jisté, zda angažmá nehotového umělce mělo opozici v samé Unii či sám Kašpar váhal před velkým úkolem, první kresby však vznikly nedlouho po zadání, a když je v roce 1902 pochválil na akademické půdě obávaný kritik Josef Václav Myslbek, padly poslední zábrany.

Je zajímavé sledovat, jakým způsobem ilustrátor postupoval. Dokonale se seznámil s textovou předlohou. Několikrát navštívil Českoskalicko, skicoval zde a dokonce fotografoval. To bylo novum. Povzbuzován vydavatelem zkoušel různé techniky, protože záměrem Unie bylo dokázat, jaké technické možnosti reprodukce zvládnou. Následovalo studium dobového oblečení a vybavení a studium odborné literatury v Uměleckoprůmyslovém muzeu, rozhovory s pamětníky.

Výsledek byl pro tehdejší společnost překvapivý. Příznivě

Adolf Kašpar (1877–1934)

kritiky nejenže zachránily Kašpara před vyloučením z Akademie (pro pilnost nestálo a nedbalou návštěvu), ale otevřely mu na tři desítky let dveře ke kvalitní národní literatuře – k Raisovi, Jiráskovi či opakovaně k Boženě Němcové (Pohorská vesnice, Pan učitel, několik pohádek, Babička pro italského vydavatele).

Malířská sláva přišla ke Kašparovi znenadání ve spojení se jménem Boženy Němcové, znenadání jej s tímž jménem opustila: když se podle svého zvyku důkladně připravoval na ilustrace k Baarově románu Paní komisařka, přepadla jej na Železnorudsku smrt. Do malířského panteonu však Kašpar vstoupil již o dvě desetiletí dříve – v roce 1912 o něm totiž Mikoláš Aleš řekl: *Kašpar je kumštýř, toho nám dal Pán Bůh...*

Kalendárium života a díla

1877	dne 27. 12. se narodil Adolf Kašpar v Bludově u Šumperka na severní Moravě
1883–1888	navštěvoval obecnou školu v Bludově
1888	přesídlil s rodiči z Bludova do Olomouce
1889–1895	navštěvoval Slovanské gymnázium a německou měšťanskou školu v Olomouci
1895–1899	navštěvoval německý učitelský ústav v Olomouci
1896	podnikl první kreslířskou cestu na Slovensko
1899	seznámil se s olomouckým nakladatelem Romualdem Prombergem a s malířem Hanušem Schwaigrem; v Prombergově nakladatelství vychází první ilustrovaná kniha: Mickiewiczova <i>Paní Twardovská</i> po maturitě na učitelském ústavu vstoupil na pražskou Akademii do speciálky profesora Maxe Pirnera
1901–1902	kreslil ilustrace k <i>Babičce</i> Boženy Němcové, které pak vyšly roku 1903 nákladem České grafické společnosti Unie
1903	dne 26. 11. vyzvalo předsednictvo Mánesa Adolfa Kašpara ke vstupu do spolku
1905	vyšla v Ottově nakladatelství Jiráskova <i>Filozofská historie</i> s Kašparovými ilustracemi
1905	vytvořil svůj nejvýznamnější lept <i>Loutkové divadlo</i>
1906	podnikl studijní cestu do Itálie
1907	navštívil Mnichov a Paříž, kde se věnoval především studiu grafických technik
	dne 17. 9. se oženil na Velehradě s Jitkou Řepkovou
1909	vyšel v Ottově nakladatelství Wintrův <i>Mistr Campanus</i> s Kašparovými ilustracemi
1911	začal ilustrovat Jiráskova <i>F. L. Věka</i> ; přesídlil s rodinou do Loštic na severní Moravě
1912	vyšel sborník statí <i>Božena Němcová 1820–1862</i> , ilustroval pro Dědictví Komenského pohádku Boženy Němcové <i>O dvanácti měsíčkách</i>
1915–1918	byl odveden a sloužil jako plukovní malíř v Olomouci, v Opavě a v Haliči
1919–1920	ilustroval <i>Pohorskou vesnici</i> Boženy Němcové, která vyšla v Unii roku 1921
1921–1922	ilustroval pro Ottovo nakladatelství Jiráskovo <i>Temno</i> , které vyšlo roku 1923
1923	vycházejí <i>Zapadlí vlastenci</i> , první z řady akvarelových cyklů k Raisovu dílu
1923–1926	ilustroval Jiráskovo <i>U nás</i> , do čtvrtého dílu namaloval dvojportrét mladé Boženy Němcové s Josefem Němcem na jirínkové slavnosti v České Skalici
1924	v Unii vyšly <i>Dvě pohádky Boženy Němcové</i> s Kašparovými ilustracemi
1924–1925	podnikl dvě cesty s Karlem Václavem Raisem za dějišti jeho románů a povídek na Českomoravskou vysočinu a do Podkrkonoší